

Інформація за іншими предметними напрямками досліджень за спеціалізаціями в галузі знань 08 – “Право”

УДК 378:14

МАНЬГОРА В.В., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри історії України та філософії Вінницького національного аграрного університету.
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3812-3797>.

**РОЗВИТОК ДИСТАНЦІЙНОЇ ЮРИДИЧНОЇ ОСВІТИ
НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ В УКРАЇНІ**

Анотація. У статті автор розглядає розвиток дистанційної юридичної освіти на сучасному етапі в умовах війни Російської Федерації проти України, характеризує особливості нормативно-правового регулювання дистанційної юридичної освіти в Україні, визначає позитивні та негативні аспекти дистанційної юридичної освіти, шляхи вдосконалення організації дистанційної юридичної освіти. Визначено основні можливості використання хмарних технологій у навчальному процесі при підготовці майбутніх юристів.

Ключові слова: освіта, вища освіта, дистанційна освіта, юридична дистанційна освіта.

Summary. In the article the author considers the development of distance legal education at the present stage in the war of the Russian Federation against Ukraine, characterizes the features of legal regulation of distance legal education in Ukraine, identifies positive and negative aspects of distance legal education, ways to improve distance legal education. The number of universities offering distance learning, including law, is increasing, and this trend is observed all over the world. The world's leading educational institutions are opening distance learning centers in other countries, the most remote parts of the globe. Migration processes force many people to leave their homeland and seek a better life abroad. There are difficulties in adapting to new conditions, including education. Distance education can help Ukrainian migrants obtain Ukrainian diplomas and become more competitive. The positive aspects of distance legal education include such opportunities as: education of persons who in certain circumstances are unable to obtain it in any other way; obtaining education without separation from production, place of residence, as well as obtaining several educations at the same time in different educational institutions; getting an education at a time convenient for the student, in a convenient place and at a convenient pace of study; formation of a set of independent training courses (modules) of the optimal individual or group curriculum; simultaneous communication of students with teachers and with each other regardless of their location and time of entry into the information and telecommunication network; reduction of training costs (no costs for rent, travel to the place of study for both teachers and students; improving the quality of education through the use of modern tools, large electronic libraries, etc.; creation of a single educational space; use of the latest information and telecommunication technologies in the educational process, etc. In turn, the negative aspects of distance legal education can be considered: the actual lack of domestic development of qualified teaching aids (electronic textbooks and books, tests and virtual simulators, etc.) in the specialty “Law”; low level of computerization of educational institutions; lack of a perfect regulatory framework for the existence and development of distance education and state-recognized conceptual developments, which undermines its national importance and reduces it to the corporate interests of certain groups of people who may sometimes be incompetent in this area, and others. The use of cloud technologies in the training of future lawyers at the university helps to intensify the educational process, increase student motivation to obtain a future specialty, ensures student mobility, cooperation between students and teachers, the formation of professional competencies.

Keywords: education, higher education, distance education, legal distance education.

Постановка проблеми. В Україні триває воєнний стан, введений через вторгнення Росії на територію нашої держави. Дана ситуація потребує внесення змін в організацію навчально-виховного процесу. Сьогодні дедалі більшого поширення набуває дистанційна освіта.

З 14 березня 2022 р. більшість вищих навчальних закладів України (далі – ВНЗ України) відновили навчальний процес в тих областях, де не ведуться бойові дії. Рішення про те, де й у якому форматі проводити заняття, приймали обласні адміністрації та заклади освіти. Учені та студенти, які покинули місця постійного проживання, можуть навчатися у місцях тимчасового перебування – як в Україні, так і за кордоном. Освітняни, які мають можливість працювати, можуть робити це з будь-якого місця в межах країни або поза нею. Ті з них, які не можуть працювати, зберігають за собою місце роботи та зарплату – відповідні гарантії було закріплено у змінах до освітнього законодавства від 20 березня 2022 р.

10 березня Міністерство освіти і науки України (далі – МОН України) створило інтерактивну карту зі зруйнованими та пошкодженими внаслідок дій Росії закладами освіти в Україні.

Попри те, що досвід дистанційного навчання при пандемії залишив безліч інструментів для здобуття освіти, дієвими вони виявилися не для всіх [1].

Дистанційне навчання надає можливості організувати освітній процес в умовах війни. Водночас частина студентів і викладачів перебувають у небезпечних зонах – на територіях ведення бойових дій або тимчасово окупованих територіях, і не завжди мають можливість долучитися до нього. Студенти або викладачі, які перебувають у відносній безпеці, можуть не мати доступу до Інтернет-покриття або не мати технічних засобів. Кожного дня у більшості областей України оголошується повітряна тривога (у багатьох із них – по кілька разів на день), під час якої потрібно пройти в укриття. Це може прямо впливати на організацію освітнього процесу та переривати його [2].

Результати аналізу останніх публікацій. У вітчизняних працях науковців проблемі дистанційної освіти присвячено роботи О. Андреева, В. Бикова, Ю. Богачкова, В. Бондаренка, О. Глазунової, Н. Думанського, П. Камінської, Г. Кравцова, В. Кухаренка, А. Лотоцької, Н. Морзе, К. Обухової, В. Олійника, О. Рибалка, О. Самойленка, Н. Сиротенко та ін. Проблеми впровадження технологій дистанційного навчання в зарубіжних країнах, зокрема перспективи розвитку дистанційної освіти, досліджували Дж. Андерсон, Ст. Віллер, Т. Едвард, Р. Клінг.

У колективній монографії “Екстрене дистанційне навчання в Україні” викладено теоретико-методологічні погляди на нагальну для всієї системи освіти України проблему реалізації навчального процесу в умовах карантину, викликаного пандемією COVID-19. Навчальні заклади України всіх рівнів змушені були за короткий термін перейти на дистанційний навчальний процес, до якого не всі виявилися готовими. При розгляді прикладів реалізації навчального процесу з’ясувалося, що процес планування освіти та її практична реалізація в умовах кризи вимагають не лише творчого підходу, але й прийняття серйозних організаційних заходів і не лише на рівні самих навчальних закладів. Науково-методичний і науково-практичний аналіз ситуації, запропонований науково-педагогічною спільнотою охоплює широке коло питань, проблем і пропозицій, які ґрунтуються на власному педагогічному досвіді [3].

О. Остапенко проаналізувала процес дистанційного навчання під час карантину; інструменти, які використовувалися; ставлення студентів до дистанційної форми навчання; ефективність використовуваних методів і технологій. Визначено коло проблем,

що виникали під час навчання в дистанційному режимі, визначені можливі рекомендації щодо вдосконалення навчального процесу в разі дистанційного навчання [4].

М. Смокович розглядає юридичну освіту в умовах дистанційного навчання, вважає, що в умовах сучасного інформаційного суспільства саме дистанційна освіта набуває значних переваг перед традиційними формами навчання, хоча вона й потребує свого подальшого вдосконалення [5].

Метою статті є визначення особливостей нормативно-правового регулювання дистанційної юридичної освіти та шляхів вдосконалення організації дистанційної юридичної освіти в Україні.

Виклад основного матеріалу. Різні країни пропонують академічні програми, стипендії та інші можливості для учасників освітнього процесу. Наприклад, країни Балтії запропонували студентам, які виїхали з України, навчання в університетах Литви, Латвії та Естонії. У Польщі також можуть продовжити навчання українські студенти, а українські викладачі можуть працювати в університетах. Консорціум партнерів також створив проект Ukrainian Global University, який має на меті надати українським студентам, науковцям і викладачам можливість долучатися до програм закордонних університетів та інституцій.

На думку заступниці Міністра освіти та науки Віри Рогової, нагальної уваги та вирішення потребують питання нормативного забезпечення, державно-приватного партнерства, змісту дистанційної освіти та підготовки вчителів і фінансування дистанційної освіти [6]. В сучасних умовах необхідно створити єдині підходи до дистанційної освіти.

Збільшується кількість вузів, які пропонують дистанційну форму навчання, в тому числі і юридичну, така тенденція спостерігається у всьому світі. Провідні світові навчальні заклади відкривають центри дистанційного навчання в інших країнах, найбільш віддалених точках земної кулі. Міграційні процеси змушують багатьох людей залишати батьківщину і шукати кращої долі за кордоном. Виникають труднощі в адаптації в нових умовах, в тому числі і отриманні освіти. Дистанційна форма освіти може допомогти українським мігрантам отримати українські дипломи, стати більш конкурентними.

Серед найбільш бажаних для навчання країн, як і раніше, залишаються Польща, Німеччина, Росія, Канада, Італія, Чехія, США, Іспанія, Австрія, Франція та Угорщина. Причому 2/3 українців, навчаються в польських університетах. Також значний відносний та абсолютний приріст українських громадян на студіях демонстрували канадські, чеські та італійські університети. Така тенденція в Україні може призвести до негативних наслідків: нестача кваліфікованих кадрів, демографічні проблеми, які мають Польща, Чехія, Словаччина та інші країни. Одним з напрямків вирішення даної проблеми є відкриття дистанційних навчальних центрів українськими вузами за кордоном, розробка спільних навчальних програм з іноземними навчальними закладами. Цільовою аудиторією дистанційних навчальних центрів є громадяни України, які тимчасово або постійно навчаються або працюють за кордоном, особи, що проживають у географічно віддалених від ВНЗ України населених пунктах, особи з особливими потребами, особи, які спроможні самостійно або прискорено опанувати навчальні програми.

Дистанційна освіта – це форма навчання, рівноцінна з очною, вечірньою, заочною та екстернатом, що реалізується, в основному, за технологіями дистанційного навчання [7]. Дистанційна освіта – це освіта, яку людина може здобувати протягом всього життя. Безперервність освіти зумовлене розвитком науково-технічного прогресу, зміною вимог

до працівників. Безперервна юридична освіта ґрунтується на досягненнях юриспруденції, педагогіки, інформатики та інших наук.

Серед найбільш часто використовуваних термінів, що відносяться до дистанційного навчання, можна назвати наступні: кореспондентна освіта, домашнє навчання, самостійне навчання, зовнішнє навчання, безперервне навчання, дистанційне навчання, навчання з опорою на технічні засоби, або опосередковане навчання, відкрите навчання, відкритий доступ, гнучке і розподілене навчання.

Під дистанційним навчанням відповідно до п. 1.2 “Положення про дистанційне навчання” від 23.04.13 р. розуміється індивідуалізований процес набуття знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини, який відбувається в основному за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників навчального процесу у спеціалізованому середовищі, яке функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій [7].

Дистанційне навчання – організація освітнього процесу (за дистанційною формою здобуття освіти або шляхом використання технологій дистанційного навчання в різних формах здобуття освіти) в умовах віддаленості один від одного його учасників та їх, як правило, опосередкованої взаємодії в освітньому середовищі, яке функціонує на базі сучасних освітніх, інформаційно-комунікаційних (цифрових) технологій [8].

Дистанційне навчання від традиційних форм відрізняють наступні риси: гнучкість, модульність, паралельність, охоплення, технологічність, соціальна рівність, нова роль викладача.

Нормативно-правове регулювання дистанційної освіти у ВНЗ України за дистанційною формою навчання здійснюється відповідно до Конституції України (статті 41, 54), Цивільного кодексу України (статті 418-448), законів України “Про вищу освіту” від 01.07.14 р. (стаття 49), “Про Національну програму інформатизації” від 04.02.98 р., “Про авторське право і суміжні права” від 23.12.93 р., “Про інформацію” від 02.10.92 р., постанов Кабінету Міністрів України “Про державну реєстрацію авторського права і договорів, які стосуються права автора на твір” від 27.12.01 р., “Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти” від 29.04.15 р. № 266, “Про затвердження Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності закладів освіти” від 30.12.15 р. № 1187, Указу Президента України “Про заходи щодо розвитку національної складової глобальної інформаційної мережі Інтернет та забезпечення широкого доступу до цієї мережі в Україні” від 31.07.00 р. № 928/2000, “Концепції розвитку дистанційної освіти в Україні” затвердженої постановою МОН України від 20.12.00 р., “Положення про дистанційне навчання” (наказ МОН України від 25.04.13 р. № 466, “Про затвердження норм часу для планування і обліку навчальної роботи та переліків основних видів методичної, наукової і організаційної роботи педагогічних і науково – педагогічних працівників вищих навчальних закладів” (наказ МОН України від 07.08.02 р. № 450), “Щодо Рекомендації про порядок і створення, організацію і роботу державної екзаменаційної (кваліфікаційної) комісії у вищих навчальних закладах України” (лист МОН України від 29.12.93 р. № 83-5/1259), “Про затвердження Примірного статуту вищого навчального закладу” (наказ МОН України від 05.02.03 р. № 60), “Про затвердження Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України” (наказ МОН України від 08.04.93 р. № 93), “Про затвердження Положення про порядок переведення, відрахування та поновлення студентів вищих навчальних закладів освіти” (наказ МОН України від 15.07.96 р. № 45), “Про затвердження Вимог до вищих навчальних закладів та закладів післядипломної освіти, наукових, освітньо-наукових установ, що надають

освітні послуги за дистанційною формою навчання з підготовки та підвищення кваліфікації фахівців за акредитованими напрямами і спеціальностями” (наказ МОН України від 30.10.13 р. № 1518, “Про затвердження Положення про академічні відпустки та повторне навчання у вищих закладах освіти” (наказ Міністерства охорони здоров’я України від 06.06.96 р. № 191/153) [9, с. 46-47].

З початку карантину МОН України ухвалило багато управлінських рішень, щоб адаптувати освітні процеси до його умов. Усі зміни в освітньому процесі, впроваджені через карантин, зібрано на окремому сайті (URL: <http://mon-covid19.info>) [10].

Під час карантину навчання відбувалося виключно дистанційно, тому було прийнято ряд нормативно-правових актів МОН України, які можна класифікувати за такими напрямами, як:

- організаційні заходи для запобігання поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19): накази МОН України “Про забезпечення виконання профілактичних і протиепідемічних заходів” № 392 від 12.03.20 р. та “Про організаційні заходи для запобігання поширенню коронавірусу COVID-19” від 16.03.20 р.; листи МОН України “Про неприпустимість примусового виселення здобувачів освіти або надання таких рекомендацій здобувачам освіти” від 18.03.20 р. № 1/9-165; “Щодо пропозицій до змін до додатка № 3 “Розподіл видатків Державного бюджету України на 2020 рік” Закону України “Про Державний бюджет України на 2020 рік” від 27.03.20 р. № 1/10-1031.

- організації навчального процесу: листи МОН України “Щодо організації освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти під час карантину” від 23.03.20 р. № 1/9-173; “Щодо особливостей організації освітнього процесу під час карантину” від 25.03.20 р. № 1/9-176; “Щодо організації освітнього процесу в закладах професійної (професійно-технічної) освіти на період карантину” від 26.03.20 р. № 1/9-177; “Щодо завершення 2019/20 навчального року” від 27.03.20 р. № 1/9-178; наказ МОН України “Про звільнення від проходження державної підсумкової атестації учнів, які завершують здобуття початкової та базової загальної середньої освіти, у 2019/2020 навчальному році” від 30.03.20 р. № 463; листи МОН України “Щодо організованого завершення 2019/2020 навчального року та зарахування до закладів загальної середньої освіти” від 31.03.20 р. № 1/9-182; “Про організаційні засади роботи інклюзивно-ресурсних центрів в умовах карантину” від 03.04.20 р. № 1/9-185; “Щодо організованого завершення навчального року в закладах професійної (професійно-технічної) освіти у період карантину” від 08.04.20 р. № 1/9-200; “Щодо проведення підсумкового оцінювання та організованого завершення 2019 – 2020 навчального року” від 16.04.20 р. № 1/9-213; “Про підготовку закладів освіти до нового навчального року та опалювального сезону в умовах карантину” від 29.07.20 р. № 1/9-406; “Про організацію роботи закладів загальної середньої освіти у 2020 – 2021 навчальному році” від 05.08.20 р. № 1/9-420; “Щодо необхідності створення безпечних умов для організованого початку 2020 – 2021 навчального року” від 04.08.20 р. № 1/9-419; “Щодо організації дистанційного навчання” від 02.11.20 р.

- щодо організації праці та оплати працівників: лист МОН України “Щодо оплати праці працівників закладів освіти під час призупинення навчання через карантин” від 13.03.20 р. № 1/9-161, лист МОН України, ЦК Профспілки працівників освіти і науки “Про умови та оплату праці працівників закладів освіти і науки в умовах карантину” від 17.03.20 р. № 1/9-162, № 02-5/202; лист МОН України “Щодо проведення атестації педагогічних працівників у 2020 році в умовах карантину” від 27.03.20 р. № 1/9-179.

Нормативно-правове регулювання освіти в умовах карантину мало забезпечити виконання навчальних планів, сприяти отриманню теоретичних знань та практичних

вмінь учасниками освітнього процесу, сприяти дотриманню основних прав та свобод учасників освітнього процесу.

8 вересня 2022 р. наказом МОН України було затверджено нове Положення про дистанційну форму здобуття повної загальної середньої освіти № 1115 і зареєстровано в Міністерстві юстиції 28 вересня 2020 року за № 941/35224, яке розширює можливості дистанційного навчання – як за дистанційною формою здобуття освіти, так і при використанні технологій дистанційного навчання в інших формах здобуття освіти [8].

В умовах війни були прийняті нові нормативно-правові акти: лист Державної служби якості освіти України “Про надання інформації” від 18.03.22 р. № 1/01-22/419; листи МОН України “Про надання інформації” від 15.03.22 р. № 1/3463-22 та “Про практику застосування трудового законодавства у галузі освіти і науки під час дії правового режиму воєнного стану” від 07.03.22 р. № 1/3378-22.

Навчатися дистанційно можуть особи, які здатні і мають можливість отримувати знання та виконувати навчальний план за допомогою дистанційних освітніх технологій, Інтернету, а також використання інших видів комунікаційних засобів.

До позитивних аспектів юридичної дистанційної освіти можна віднести такі можливості, як:

- здобуття освіти особами, які за тих чи інших обставин не в змозі отримати її іншим способом;
- здобуття освіти без відриву від виробництва, місця проживання, а також здобуття одночасно декількох освіт у різних навчальних закладах;
- здобуття освіти в зручний для студента час, у зручному місці та зручному темпі навчання;
- формування з набору незалежних навчальних курсів (модулів) оптимального індивідуального або групового плану навчання;
- одночасне спілкування студентів із викладачами та між собою незалежно від місця їх перебування та часу входження в інформаційну та телекомунікаційну мережу;
- зменшення витрат на проведення навчання (немає витрат на оренду приміщень, на дорогу до місця навчання як у викладачів, так і студентів);
- підвищення якості освіти за рахунок використання сучасних засобів, великих електронних бібліотек тощо;
- створення єдиного освітнього простору;
- використання найсучасніших досягнень інформаційних та телекомунікаційних технологій в освітньому процесі тощо.

У свою чергу негативними аспектами юридичної дистанційної освіти можна вважати:

- фактичну відсутність вітчизняних розробок кваліфікованих засобів навчально-методичного забезпечення (електронних підручників та книг, тестів та віртуальних тренажерів тощо) зі спеціальності “правознавство”;
- низький рівень комп’ютеризації навчальних закладів;
- відсутність досконалої нормативної бази існування і розвитку дистанційної освіти та державно визнаних концептуальних розробок, що нівелює її загальнодержавне значення і зводить його до корпоративних інтересів окремих груп осіб, які інколи можуть бути і не зовсім компетентними в цій галузі, та ін.

Навчальний процес за дистанційною формою навчання здійснюється у таких формах: самостійна робота; навчальні заняття; практична підготовка; контрольні заходи.

Основними видами навчальних занять за дистанційною формою навчання є: лекція, семінар, урок, практичні заняття, лабораторні заняття, консультації та інші.

Лекція, консультація, семінар, урок проводяться зі студентами (учнями, слухачами) дистанційно у синхронному або асинхронному режимі відповідно до навчального плану.

Отримання навчальних матеріалів, спілкування між суб'єктами дистанційного навчання під час навчальних занять, що проводяться дистанційно, забезпечується передачею відео-, аудіо-, графічної та текстової інформації у синхронному або асинхронному режимі.

Практичне заняття, яке передбачає виконання практичних (контрольних) робіт, відбувається дистанційно в асинхронному режимі. Окремі практичні завдання можуть виконуватись у синхронному режимі, що визначається робочою програмою навчальної дисципліни.

Лабораторне заняття проводиться очно у спеціально обладнаних навчальних лабораторіях або дистанційно з використанням відповідних віртуальних тренажерів і лабораторій.

До інших видів навчальних занять при здійсненні навчального процесу можуть відноситись ділові ігри, виконання проєктів у групах тощо. Ці види навчальних занять можуть проводитись очно або дистанційно у синхронному або асинхронному режимі, що визначається робочою програмою навчальної дисципліни.

Практична підготовка студентів (учнів, слухачів), які навчаються за дистанційною формою навчання, проводиться за окремо затвердженою навчальним закладом програмою.

Контрольні заходи з навчальної дисципліни (предмета) при здійсненні підготовки фахівців за дистанційною формою навчання у ВНЗ України включають проміжний (тематичний, модульний), підсумковий та інші визначені ВНЗ України контролю знань, умінь та навичок, набутих студентом у процесі навчання.

Усі контрольні заходи у ВНЗ України можуть здійснюватися відповідно до рішення навчального закладу дистанційно з використанням можливостей інформаційно-комунікаційних технологій, зокрема відеоконференцзв'язку за умови забезпечення автентифікації того, хто навчається, або очно [11, с. 260].

Державна атестація при підготовці фахівців за дистанційною формою навчання здійснюється державною екзаменаційною комісією згідно з статтею 7 Закону України "Про вищу освіту" [12].

Упровадження дистанційного навчання в українських вищих навчальних закладах, у тому числі в їх іноземних представництвах дозволить здобувати українську освіту всім бажаючим, зменшить кількість українських студентів, які навчаються в іноземних вузах, сприяє збереженню зв'язку з Батьківщиною, сприяє кращій адаптації в разі реєміграції.

В жовтні 2017 р. Україні з'явиться перша професійна хмарна CRM-система для юристів. Проблему вибору і адаптації під потреби галузі якісної CRM-системи вирішила команда добре відомого в Україні правового ресурсу "Будинок юриста". За допомогою системи юристи зможуть виставляти рахунки клієнтам, вести власний білінг, швидко і просто формувати різні звіти, керувати своїми справами і користуватися іншими можливостями [13].

Підготовка висококваліфікованих спеціалістів вимагає, йти в ногу з часом, враховувати ті зміни, які відбуваються в інформаційному середовищі, професійній освіті. В сучасних умовах при підготовці майбутніх спеціалістів ширше використовують хмарні технології.

Стратегія розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2013 – 2020 роки, передбачає формування сучасної інформаційної структури на основі хмарних технологій [14]. На думку Н.А. Хміль метою інтеграції Хмарних технологій у педагогічний процес

ВНЗ України є створення інформаційного середовища, або інформаційної інфраструктури навчального закладу, котра в “Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні” визначається як “сукупність різноманітних інформаційних (автоматизованих) систем, інформаційних ресурсів, телекомунікаційних мереж і каналів передачі даних, засобів комунікацій і управління інформаційними потоками, а також організаційно-технічних структур, механізмів, що забезпечують їх функціонування” [15, с. 129].

Уперше термін “Хмарні технології” у 1997 р. запровадив Р. Челлаппа.

Хмарні технології – технологія обробки даних, в якій комп’ютерні ресурси та потужності надаються користувачеві як Інтернет-сервіси. Користувач має доступ до власних даних, але йому не потрібно піклуватись про інфраструктуру, операційну систему та безпеку збереження даних. Слово “хмара” використовується як метафора складної інфраструктури, за якою ховаються всі технічні деталі [16, с. 149].

Перевагами використання Хмарних технологій є: відсутність потреби у потужних комп’ютерах; менше витрат на закупівлю програмного забезпечення і його систематичне оновлення; необмежений обсяг збереження даних; доступність з різних пристроїв і відсутня прив’язка до робочого місця; забезпечення захисту даних від втрат та виконання багатьох видів навчальної діяльності, контролю і оцінювання, тестування онлайн, відкритості освітнього середовища; економія коштів на утримання технічних фахівців.

Хмарні системи не позбавлені недоліків, які більшою мірою стосуються звичайних користувачів, і в меншій – провайдерів: постійне з’єднання з мережею Інтернет; погано працюють з повільним Інтернет-доступом; програми можуть працювати повільніше ніж на локальному комп’ютері; не всі програми або їх властивості доступні віддалено; безпека даних може бути під загрозою; далеко не кожен хмарний додаток дозволяє зберегти отримані результати в зручному для користувача вигляді на потрібній носії даних; ризик масової втрати даних багатьма користувачами через технічний збій у постачальника хмарних послуг; втрата свободи – більша частина Хмарних сервісів не має чітких стандартів, і тому при переході від одного постачальника Хмарних послуг до іншого можуть виникнути серйозні проблеми. Незважаючи на недоліки, багато експертів вважають, що переваги і зручності переважають можливі ризики використання подібних сервісів.

Розглянемо основні можливості використання Хмарних технологій у навчальному процесі при підготовці майбутніх юристів. Найбільш поширеними у використанні є Хмарні сервіси призначені для набуття навичок роботи з веб-сервісами та звичайними документами. Серед них розглянемо Хмарну платформу Microsoft Live@edu, завдяки якій на основі Хмарних технологій надається можливість вивчати на практиці відомі офісні додатки через веб-браузер, при чому до сервісів даної платформи відносять електронну пошту, календар, веб-конференції (з можливістю відеозв’язку); віртуальну дошку; конструктор створення та підтримки веб-сайтів; можливість створення, редагування документів Word, Excel, Power Point [17, с. 98].

Служба Office 365 пропонує класичні програми Microsoft Office та Хмарні сервіси, зокрема пошту корпоративного рівня, спільні календарі, миттєві повідомлення, портал для зберігання та одночасної роботи з документами та відео-конференції в HD якості.

Windows Azure надає Хмарний сервіс для зменшення витрат та розвитку бізнесу на базі розташованих в різних регіонах світу центрів обробки даних Microsoft.

Хмарна платформа Google Apps Education Edition, основними інструментами якої для використання студентами і викладачами є: електронна пошта Gmail (перевагами даного сервісу є підтримка текстового та голосового чату Google Talk, а також відео-

чату); календар Google; диск Google – сховище для зберігання власних файлів та можливістю настройки прав доступу до них; Google Docs – сервіс для створення документів, таблиць і презентацій з можливістю надання прав спільного доступу декільком користувачам; сайти Google – інструмент, який дозволяє створювати сайти за допомогою встроєних шаблонів. Також набувають дедалі більшої популярності Хмарні сервіси, за допомогою яких надається можливість розробляти власні або використовувати існуючі тести. Прикладом такого сервісу для швидкої та якісної розробки власних тестів є OpenTest, який надає можливість безкоштовно обслуговувати (у режимі Lite) близько 100 студентів на місяць з одним адміністратором тесту. Досить зручними у використанні є також Хмарні сховища. До найбільш відомих відносять Google Drive, SkyDrive, Dropbox та інші. Однією з основних переваг у використанні Хмарних платформ та сервісів є безперечно доступність навчання у будь-якому місці та у будь-який час. Студент може почати виконання завдання в університеті, при цьому продовжити роботу він може й будучи вдома, не маючи необхідності копіювати виконане завдання на носії інформації. Це все можливо завдяки тому, що всі необхідні відомості та дані можна зберігати на віддаленому сервері [17, с. 99].

Найбільш популярними у світі системами управління навчання є: Moodle, Edmodo, Blackboard.

При дистанційній підготовці майбутніх юристів можна використовувати систему дистанційного навчання Moodle (Modular Object Oriented Distance Learning Environment), яку відносять до вільного програмного забезпечення освіти. Ця система призначена для організації навчання он-лайн у мережевому середовищі з використанням технологій Інтернету. Система забезпечує різноманіття процедур навчання он-лайн, комбінуванням яких може бути організоване ефективне навчання в навчальному закладі. Moodle надає можливість інсталяції освітніх ресурсів (навчальних матеріалів) і забезпечує засобами доступу до ресурсів та управління ними; забезпечує комунікаційну взаємодію учасників освітнього процесу, що реалізовується у формі Інтернет-конференцій, форумів, дискусій, а також обміну посланнями, що містять, зокрема, завдання для тих, хто навчається, виконання завдань і коментарі. У системі передбачено можливість специфікації категорій (Category) навчальних курсів, наприклад, таких, як Office work [18].

Edmodo – віртуальне навчальне середовище, подібне до соціальної платформи Facebook, для підтримки взаємодії викладачів та студентів в реальному часі. Це неймовірно легкий у використанні та потужний освітній інструмент, який може бути адаптований до будь-якого навчального курсу.

Blackboard є додатком штучного інтелекту, який ґрунтується на архітектурній моделі Blackboard, де загальна база знань оновлюється фахівцями з різних галузей знань. Доцільно зазначити, що спочатку модель Blackboard була створена для вирішення комплексних і складних завдань, але сьогодні цей додаток широко використовують з метою самоосвіти.

Зараз у багатьох ВНЗ України, які здійснюють підготовку юристів, створюються сайти, Інтернет-платформи та інші освітні ресурси, на яких розміщують навчально-методичне забезпечення, завантажують відеолекції, інтерактивний перелік літератури, онлайн-курси юридичних дисциплін, таким чином, підвищуючи професійну підготовку майбутніх юристів, та формують професійні компетенції.

На платформі дистанційного навчання системи безоплатної правової допомоги (далі – БПД) розміщено 30 онлайн-курсів на різноманітну правову тематику. Курси актуальні для юристів, адвокатів, волонтерів системи БПД, а також студентів. В сучасних умовах війни, важливими є онлайн-курси: Документування воєнних

злочинів (URL: <https://bit.ly/3LpcnA1>); Захист прав вимушено переміщених осіб, постраждалих від війни РФ проти України (URL: <https://bit.ly/3vE69YA>); Комунікація з вразливими верствами населення (URL: <https://bit.ly/3zi0oCg>); Цифрова безпека юриста (URL: <https://bit.ly/3D3gK1v>) також дистанційні курси з спадкового права (URL: <https://bit.ly/3zrjZ2O>), з пенсійного права (URL: <https://bit.ly/352wLYP>), з трудового права (URL: <https://bit.ly/3LO9WZI>), з житлового права (URL: <https://bit.ly/3uD0BxA>), з сімейного права: (URL: <https://bit.ly/3wrf14e>), у сфері земельних правовідносин (ч. 1 – URL: <https://bit.ly/3w2BIRG>, ч. 2 – URL: <https://bit.ly/3GX5vcP>), правові питання створення та діяльності ОСББ (URL: <https://bit.ly/3woeEYh>) та інші [19].

Використання Хмарних технологій під час підготовки в ВНЗ України майбутніх юристів сприяє активізації навчального процесу, підвищенню мотивації студентів отримувати майбутню спеціальність, забезпечує мобільність студентів, співпраці студентів та викладачів, формуванню професійних компетенцій [20, с. 188].

Висновки.

Упровадження дистанційного навчання у вищих навчальних закладах, у тому числі юридичних, дозволить значно покращити підготовку майбутніх юристів, але необхідною умовою є вдосконалення інформаційного забезпечення навчального процесу, врахування новітніх досягнень науки і техніки, розробки нових методик навчання.

Використана література

1. Яким має бути навчання під звуки сирен? Відповідають МОН, експерти і батьки. URL: <https://life.pravda.com.ua/society/2022/04/8/248148> (дата звернення: 09.06.2022).
2. Освіта і війна в Україні (24 лютого – 1 квітня 2022) URL: <https://cedos.org.ua/researches/osvita-i-vijna-v-ukrayini-24-lyutogo-1-kvitnya-2022> (дата звернення: 09.06.2022).
3. Кухаренко В.М., Бондаренко В.В., Остапенко О.Г. Екстрене дистанційне навчання в Україні: монографія. Харків: Вид-во КП “Міська друкарня”, 2020. 409 с.
4. Остапенко О.Г. Проблеми викладання правових дисциплін під час карантину. – (Розділ у монографії: Екстрене дистанційне навчання в Україні; за ред. В.М. Кухаренка, В.В. Бондаренка). Харків: Вид-во КП “Міська друкарня”, 2020. С. 281-288.
5. Смокович М. Юридична освіта в умовах дистанційного навчання. *Підприємництво, господарство і право* 2021. № 2. С. 181-184.
6. У МОН обговорили питання дистанційної освіти в умовах війни. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/u-mon-obgovorili-pitannya-distancijnoyi-osviti-v-umovah-vijni> (дата звернення: 29.05.2022).
7. Положення про дистанційне навчання: наказ Міністерства освіти і науки України від 25.04.13 р. № 466. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua> (дата звернення: 9.06.2022).
8. Деякі питання організації дистанційного навчання: наказ Міністерства освіти і науки України від 08.09.20 р. № 1115. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z0941-20> (дата звернення: 12.06.2022).
9. Маньгора В.В. Особливості дистанційної юридичної освіти в Україні. *Правова система України: проблеми та перспективи*: матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Київ, 26 верес. 2017 р.; відп. ред. А.Ю. Олійник, О.С. Шморгун. Київ: КНУТД, 2017. С. 45-49.
10. МОН запустило сайт про ключові зміни в освіті, впроваджені через карантин. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/mon-zapustilo-foresurs-pro-klyuchovi-zmini-v-osviti-vprovadzheni-cherz-karantin> (дата звернення: 09.06.2022).
11. Маньгора В.В. Роль дистанційної освіти на сучасному етапі. *Проблеми модернізації України: матеріали Міжнар. наук. конф. Актуальні проблеми модернізації недержавного сектору освіти в Україні у контексті світових тенденцій і національної практики*, м. Київ, 11 квіт. 2019 р. (МАУП. Вип. 8) / редкол.: М.Н. Курко (голова) та ін. Київ: ДП “Видавничий дім “Персонал”, 2008. 2019. С. 258-261.

12. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.14 р. № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1556-18> (дата звернення: 28.05.2022).

13. В Україні з'явиться перша професійна хмарна CRM-система для юристів. URL: <http://zib.com.ua> (дата звернення: 09.06.2022).

14. Про схвалення Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 15.05.13 р. № 386-р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/386-2013-%D1%80> (дата звернення: 09.06.2022).

15. Хміль Н.А. Зарубіжний і вітчизняний досвід інтеграції технологій у педагогічний процес вищого навчального закладу. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2015. Т. 50. № 6. С. 128-136.

16. Яценко О.І. Основні поняття та переваги хмарних технологій.: зб. тез I Української конференції молодих науковців *Інформаційні технології*, м. Київ, 22-23 трав. 2014 р. Київ: Київський ун-т імені Бориса Грінченка, 2014. С. 148-150.

17. Вакалюк Т.А. Можливості використання хмарних технологій в освіті: матеріали міжнародної науково-практичної конференції *Актуальні питання сучасної педагогіки*, м. Острог, 1-2 лист. 2013 р. Херсон: Видавничий дім "Гельветика", 2013. С. 97-99.

18. Фоменко Н.А., Скрипник М.І., Фатхутдінова О.В. *Правова педагогіка: навчальний посібник*. Херсон: Олді-плюс, 2015. 326 с. URL: <http://pidruchniki.com/78577> (дата звернення: 09.06.2022).

19. 30 онлайн-курсів на платформі дистанційного навчання системи БПД. URL: <https://pravokator.club/news/30-onlajn-kursiv-na-platformi-dystantsijnogo-navchannya-systemy-bpd> (дата звернення: 09.06.2022).

20. Маньгора В.В. Використання хмарних технологій при підготовці майбутніх юристів: матеріали наук.-практ. конф. *Інтернет речей: проблеми правового регулювання та впровадження*, м. Київ, 24 жовт. 2017 р. / упоряд. В.М. Фурашев, С.Ю. Петряєв. Київ: Вид-во "Політехніка" КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2017. С. 183-188.

~~~~~ * * * ~~~~~